

У своїх посланнях до вірних А.Шептицький закликав, щоб усі вони давали приклад християнського життя, любові до свого народу, правдивого патріотизму. Він писав: “У християнських народів нема більш виховної сили над силу Церкви. Вона виховує народи, вона вціплює вже в душу дитини ті християнські чесноти, які роблять з неї доброго патріота і мудрого громадянина... Поза церквою є ще інституції, що є добрими школами громадських чеснот. Тими інституціями є родина, громада та добровільні об’єднання і спільноти людей. Вони є знаменитими школами громадських чеснот, бо вони є тими органічними клітинами, з яких складається всенаціональний організм” [5].

Таким чином, педагогічні ідеї А.Шептицького відображали його загальний гуманістичний підхід до життя та віру в потенціал людини для створення кращого суспільства, а діалог суспільства і держави був важливим інструментом зміцнення міжконфесійного та міжетнічного миру, розвитку демократії, захисту прав людини та формування національної свідомості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горілий А.Г. Історія соціальної роботи в Україні Навчальний посібник. Тернопіль: Видавництво Астон, 2004. 174 с.
2. Кекош, О. М. Виховання крізь призму педагогічних поглядів митрополита Андрея Шептицького URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/9932> (дата звернення: 28.03.2024).
3. Курляк І., Лаба С. А.Шептицький як меценат національної освіти. Сучасне українське виховання. *Матеріали науково-практ.конф.* Дрогобич, 1996. Львів, 1997. С. 54-62.
4. Левашова І.Ю. Вони змінили світ. Донецьк: Глорія-Трейд. 2011. 704 с.
5. Митрополит Шептицький – праведник миру і твердиня Христової віри (до 150-річного ювілею Андрея Шептицького) *Матеріали регіональної студентської конференції вищих навчальних закладів I-II р.а. Тернопільської області.* 11 листопада 2015р. URL: <https://chdmc.org.ua/wp-content/uploads/11/mrskr2015.pdf> (дата звернення: 28.03.2024).
6. Огірко О.В. Духовно-моральне виховання молоді в спадщині Андрея Шептицького. *Вісник післядипломної освіти.* Випуск 12 (41) «Серія «Педагогічні науки» (Категорія «Б») URL: [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-12\(41\)](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-12(41)) (дата звернення: 28.03.2024).

РОЗКРИТТЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ І ЦІННОСТЕЙ ДУХОВНОЇ ТА МОРАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ У ДЕРЖАВІ, ГРОМАДІ ТА ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДНИХ ДУХОВНИХ І МОРАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Маленко Катерина

Державний професійно-технічний навчальний заклад
«Конотопський професійний аграрний ліцей» Попівської ОТГ Сумської області
викладач історії I категорії

Актуальність. Зараз в умовах сучасного виховання й зростання нового покоління відбуваються великі соціальні зміни, зумовлені глобалізаційними процесами, але

вплив глобалізації на духовність, моральність, естетичність вивчений недостатньо і потребує подальшої розробки, поширення. Адже духовність – це внутрішній світ людини, осередок її інтелектуальних і емоційно-вольових сил у єдності свідомості, самосвідомості, світогляду і волі.

Аналіз останніх досліджень. За різним аспектами, враховуючи сучасні реалії Світу, суспільство все більше звертає увагу на особливості та цінності

духовно – морального, естетичного виховання й формування відповідної поведінки спільноти.

Мета статті – розкрити суть особливостей і цінностей духовної і моральної поведінки особистості у державі, громаді та формування відповідних духовних і моральних компетентностей.

Виклад основного матеріалу.

В сучасному суспільстві та світі прогресує думка, що ніби часи вже не ті, цінності людини відживають своє і набувають іншої форми. Можу з упевненістю сказати, що час чи століття - не є творцем для добра та істини. Вони не змінюються ніколи, в яку б епоху ми не вступили, завжди буде приємно почути правду, знати, що тебе люблять щиро та цінують в дружбі. Але іноді цінності людини здатні спотворюватися у свідомості.

В 2008 році дослідники у США провели опитування кількох сотень молодих людей, щоб з'ясувати, які в них моральні цінності. «Сумно, але моральні цінності важать для молоді дуже мало»,— написав оглядач Девід Брукс у газеті «Нью-Йорк Таймс». Більшість опитаних вважали згвалтування і вбивство неправильними вчинками, але «крім таких крайніх випадків, вони не задумувались над моральним боком навіть таких серйозних вчинків, як водіння автомобіля в нетверезому стані, обман у школі, подружня зрада тощо». Ось як висловився один молодий чоловік: «Я не часто переймаюся питанням, що є добре, а що погане». Багато хто мислить так: «Якщо тобі щось здається правильним, роби це. Слухайся голосу свого серця».

Людське серце здатне віддано любити і глибоко співчувати. Але воно також «лукаве... та зіпсоване» (Єремії 17:9, «Біблія з коментарями»). Про цей прикрий факт свідчить занепад моралі по всьому світі. Варто зазначити, що цей занепад був вже давно передречений у Біблії. У цій книзі записано, що «в останні дні» люди будуть «самолюбні, грошоловні, самозакохані, пихаті, сповнені зневаги». Також вони «не матимуть природної любові... не любитимуть великодушності», будуть «жорстокі... [і] любитимуть задоволення, а не Бога» (2 Тимофія 3:1—5).

Але духовні цінності й моральна поведінка людини – це безмірність найрізноманітніших почуттів і відчуттів, емоцій і настроїв, задумів та ідей, понять і образів, фантазій та ідеалів, цінностей та теорій.

Духовні і моральні компетентності — є фундаментом поняття «особистість». Загалом індивідуальна вираженість особистості проявляється у системі двох фундаментальних потреб:

1. Потреби пізнання світу, себе, сенсу й призначення свого життя;
2. Соціальної потреби жити, діяти для інших (готовність прийти на допомогу, розділити радість і горе, задіяти жертвовність й толерантність).

Складовими духовних цінностей і моральної поведінки у державі, громаді та особистості є:

Родинно-побутова культура.

Християнська морально-етична культура, релігійні заповіді, вчення та традиції.
Прощення (Простити образу може тільки сильна і благородна людина.)

Морально- суспільна культура.

Національна культура та національна самосвідомість, патріотизм

Культура мовлення і спілкування .

Художньо-естетична культура.

Інтелектуальна культура

Толерантність, терпимість.

Політична, правова культура.

Екологічна культура.

Також ці складові і входять до основного підґрунтя формування духовних, моральних і виховних компетентностей сучасного українця не дивлячись на його вік.

Бо Духовна людина завжди живе за законами Істини, Добра і Краси. Критерієм для оцінювання моральності та духовності людини є десять заповідей Закону Божого. У Книзі Життя — Біблії, що є словом Самого Бога до людини, викладено зміст духовних цінностей. Це — християнські чесноти: покора, щедрість, цнотливість, доброзичливість, поміркованість, лагідність, працьовитість. Духовні цінності зумовлюють усі інші цінності і людини, і держави та громади. Головні якості духовної людини: любов, радість, спокій, терплячість, доброта, милосердя, віра, стриманість, толерантність.

Що означають поняття «цінність», «духовні цінності»?

Цінністю називається те, що здатне задовольняти людські потреби. Цінності поділяються на матеріальні й духовні. Духовна цінність – це те, що має зв'язок з внутрішнім – Вірою, поклонінням Богу і психологічним життям людини, те, що ми високо цінуємо, це те, що варте поваги. Здавна наші пращури склали безмежну систему духовних цінностей, яка передається від покоління до покоління. З часом вона змінюється, доповнюється, але основою її являється – ЛЮБОВ. В систему загальнолюдських цінностей входить: віра в Бога, пошана батьків, святість, постійність, наполегливість, альтруїзм, гуманність, чесність, старанність, щирість, доброта, любов, мораль, милосердя, відповідальність, совість, мужність, людяність, сила волі, свобода, гідність, честь, вміння творчо вдосконалювати світ, усвідомлення самого себе, вміння керувати своїми вчинками. Чим внутрішньо красивішою буде людина, тим більше буде перелік духовних цінностей.

Відомий український філософ Г. Сковорода писав, що людина народжується двічі: фізично й духовно. Біля духовної колиски стоять духовні наставники – спочатку родина, а потім вчитель, який стає дитині другим батьком, матір'ю, бо прищеплює її душі високі моральні якості віри, надії, любові, глибокої поваги до рідної землі, свого роду, народу, держави. Бо з народження людина вже осягає «божественне в собі».

Розвиток духовних і моральних, виховних компетентностей полягає в процесі позитивних якісних та кількісних змін, досягнення цілісності та гармонії, це шлях від знання до розуміння, від емоцій до співчуття, від сприймання до творчості, від егоцентризму до гуманізму. Виховуючи християнські сучасні компетенції представника української держави та громади слід враховувати –

Любов – це і творчість, і пошук, і розвиток, бо вона весь час сама розвивається, формується, шукає нові форми вияву.

«Одягніться в любов, бо вона — досконалі узи єдності» (Колосян 3:14). А в іншому біблійному уривку сказано: «Якщо... любові не маю, то я ніщо» (1 Коринфян 13:2).

Розвиток, пошук реалізують прагнення людини до гармонії, рефлексії (знання, розуміння), виходу за чуттєві межі, до духовного.

«Більше щастя — давати, а не брати» (Дії 20:35).

Творчість – це вияв прагнення до поширення себе на світ (втілення себе у матеріальній формі - матеріалізації), до гармонії, до рефлексії, до духовного. Релігійність, життя з Богом, реалізує прагнення до виходу за чуттєві межі, до духовного.

Виходячи з цього можна окреслити Цінності та складові духовних і моральних, виховних компетентностей, які роблять нас кращими з Біблійських віршів:

- «Люби свого ближнього, як самого себе» (Марка 12:31).
- «Нікому не віддавайте злом за зло» (Римлян 12:17).
- «Продовжуйте з готовністю прощати, якщо маєте підстави на когось поскаржитись» (Колосян 3:13).
- «Любов до грошей — це корінь усіх нещасть» (1 Тимофія 6:10).

Зробити підсумок хочеться так - особливості, цінності духовної і моральної поведінки особистості та формування відповідних духовних і моральних, виховних компетентностей лежить в універсальному морально – етичному принципі, з яким усі погоджуються, і воно є, мабуть, золотим правилом моралі. Ісус Христос сформулював його так: «Робіть людям те, чого б ви бажали, щоб вони робили вам» (Матвія 7:12, «Новий Заповіт сучасною мовою»).

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Особливості на шляху до духовних цінностей : монографія. Київ – Чернівці: Букрек, 2018. 320 с.
2. Дмитренко К. А., Коновалова М. В., Семиволос О. П., Бекетова С. В. Звичайні форми роботи – новий підхід: розвиваємо ключові компетентності : метод. посібник. Харків : Вид. група «Основа», 2019. 119 с.
3. Sydanuch I. L. Scientific grounds of management of the spiritual-moral education of Ukraine : monograph / NAPS of Ukraine, university of educational management. К. UEM, 2016. 244 р.
4. Сіданіч І.Л. Духовність виховання в сучасній українській школі // Горизонт духовності виховання: колективна монографія / The Horizon of Spirituality of Education: collective monograph. Уклали й підготували Йонас Кевішас та Олена М. Отич. Вільнюс Zuvedra, 2019. 584 с.
5. Тюріна Т. Г. Шляхи духовного формування особистості. Книга для педагогів, психологів, філософів. Львів: СПОЛОМ, 2005. 106 с.